

Jurisprudentie

Zaak C-575/23

**FT e.a.
tegen
Belgische Staat**

[verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door de Raad van State (België)]

Arrest van het Hof (Eerste kamer) van 6 maart 2025

„Prejudiciële verwijzing – Harmonisatie van de wetgevingen – Intellectuele eigendom – Auteursrecht en naburige rechten – Uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven – Overdracht van naburige rechten bij regelgeving – Richtlijn 2001/29/EG – Artikel 2, onder b), en artikel 3, lid 2 – Reproductierecht en recht van beschikbaarstelling voor het publiek – Richtlijn 2006/115/EG – Artikelen 7-9 – Vastleggingsrecht, recht tot uitzending en mededeling aan het publiek en distributierecht – Richtlijn (EU) 2019/790 – Artikelen 18-23 – Billijke vergoeding in exploitatiecontracten – Artikel 26 – Toepassing in de tijd – Begrippen ‚handelingen die verricht zijn’ en ‚rechten die verkregen zijn’ ”

1. *Harmonisatie van de wetgevingen – Auteursrecht en naburige rechten – Richtlijn 2019/790 – Toepassing in de tijd – Handelingen die verricht zijn en rechten die verkregen zijn voor het verstrijken van de termijn voor omzetting van die richtlijn – Uitvoerende kunstenaars – Uitvoeringen die hebben plaatsgevonden voor het verstrijken van de omzettingstermijn – Niet-toepasselijkheid van de richtlijn – Uitvoeringen die hebben plaatsgevonden na het verstrijken van de omzettingstermijn – Toepasselijkheid van de richtlijn*

(Richtlijn 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad, art. 26, leden 1 en 2)

(zie punten 68-80)

2. *Harmonisatie van de wetgevingen – Auteursrecht en naburige rechten – Richtlijnen 2001/29, 2006/115 en 2019/790 – Harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij – Uitvoerende kunstenaars – Begrip – Uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven – Daaronder begrepen [Richtlijnen van het Europees Parlement en de Raad 2001/29, art. 2, b), en 3, lid 2, a), 2006/115, art. 3, lid 1, b), 7, lid 1, 8, lid 1, en 9, lid 1, a), en 2019/790, art. 18-23]*

(zie punten 88-102)

3. *Harmonisatie van de wetgevingen – Auteursrecht en naburige rechten – Richtlijnen 2001/29 en 2006/115 – Harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij – Reproductierecht, recht van beschikbaarstelling voor het publiek, vastleggingsrecht, recht tot uitzending en mededeling aan het publiek en distributierecht – Uitzonderingen en beperkingen – Beginsel van passende en evenredige vergoeding – Overdracht bij regelgeving van het geheel van de naburige rechten van uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven bij een nationaal orkest – Geen toestemming van de uitvoerende kunstenaars – Ontoelaatbaarheid*
[Richtlijnen van het Europees Parlement en de Raad 2001/29, art. 2, b), en 3, lid 2, a), 2006/115, art. 3, lid 1, b), 7, lid 1, 8, lid 1, en 9, lid 1, a), en 2019/790, art. 18-23]

(zie punten 104-110, 114-123, 126, 128 en dictum)

Samenvatting

Naar aanleiding van een verzoek om een prejudiciële beslissing van de Raad van State (België) spreekt het Hof zich uit over de mogelijkheid voor de lidstaten om de exploitatie van naburige rechten van uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven, bij regelgeving te beperken.

Op 1 juni 2021 heeft de Belgische Staat het koninklijk besluit houdende naburige rechten van het artistiek personeel van het Nationaal Orkest van België (NOB) (hierna: „koninklijk besluit van 1 juni 2021”) vastgesteld, dat in werking is getreden op 4 juni 2021.

Vóór de vaststelling van dit koninklijk besluit werd over de exploitatie van de naburige rechten van de musici van het NOB per geval onderhandeld binnen een overlegcomité. Tussen 2016 en 2021 hebben het NOB en de vakbondsvertegenwoordigers van de musici van dit orkest onderhandeld om tot een overeenkomst te komen over een billijke vergoeding door het NOB van de prestaties van deze musici. Aangezien die onderhandelingen zonder resultaat zijn gebleven, heeft de Belgische Staat dit koninklijk besluit vastgesteld. Volgens de bewoordingen van dit besluit draagt de uitvoerende kunstenaar, tegen toelagen, de naburige rechten die zijn verbonden aan zijn prestaties in het kader van zijn opdracht in dienst van het NOB over aan dit orkest. Aldus worden het recht om prestaties mee te delen aan het publiek en het reproductie- en distributierecht waarvan de musici van de NOB rechthebbenden zijn, overgedragen voor de volledige duur van de naburige rechten en voor de hele wereld.

Enkele musici hebben bij de Raad van State nietigverklaring van het koninklijk besluit van 1 juni 2021 gevorderd, op grond dat de bepalingen van dit koninklijk besluit in strijd zijn met het Unierecht, in het bijzonder richtlijn 2019/790¹.

In die omstandigheden heeft de Raad van State besloten om het Hof prejudiciële vragen voor te leggen waarmee hij in essentie wenst vast te stellen of de bepalingen van deze richtlijn zich ertegen verzetten dat de naburige rechten van onder een administratiefrechtelijk statuut aangeworven uitvoerende kunstenaars voor de prestaties die zij in het kader van hun opdracht in dienst van die werkgever verrichten, zonder hun voorafgaande toestemming bij regelgeving worden overgedragen om door die werkgever te worden geëxploiteerd.

¹ Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG (PB 2019, L 130, blz. 92).

Beoordeling door het Hof

Vooraf herinnert het Hof eraan dat het in het kader van een verzoek om een prejudiciële beslissing aan het Hof staat om uit alle door de nationale rechter verschaft gegevens de elementen van het Unierecht te putten die uitlegging behoeven gelet op het voorwerp van het geding.

In het onderhavige geval stelt het Hof vast dat, hoewel de prejudiciële vragen uitsluitend betrekking op de uitlegging van bepalingen van richtlijn 2019/790, deze richtlijn gebaseerd is op en een aanvulling vormt op de regels die met name zijn vastgesteld in de richtlijnen 2001/29² en 2006/115³, waarvan enkele bepalingen⁴ relevant zijn voor de beantwoording van de gestelde vragen.

In de eerste plaats gaat het Hof na of het koninklijk besluit van 1 juni 2021 *ratione temporis* buiten de werkingssfeer van richtlijn 2019/790 valt, aangezien dit besluit voor het verstrijken van de termijn voor omzetting van deze richtlijn is vastgesteld en in werking is getreden. In dat verband merkt het Hof ten eerste op dat die richtlijn van toepassing is op alle werken en andere materialen die sinds 7 juni 2021⁵ door het nationale recht op het gebied van auteursrechten worden beschermd. Ten tweede merkt het Hof op dat richtlijn 2019/790 volgens artikel 26, lid 2, ervan van toepassing is „onverminderd handelingen die verricht zijn en rechten die verkregen zijn vóór 7 juni 2021” en stelt het vast dat het niet de bedoeling is dat deze richtlijn van toepassing is op exploitatiehandelingen die vóór 7 juni 2021 hebben plaatsgevonden en waarvoor rechtsgeldig rechten zijn verkregen vóór deze datum.

In het onderhavige geval is het Hof van oordeel dat het koninklijk besluit van 1 juni 2021, voor zover het rechtsgeldig is vastgesteld, tussen de inwerkingtreding ervan en de datum waarop de termijn voor omzetting van richtlijn 2019/790 is verstreken ten gunste van het NOB rechten kan hebben doen ontstaan die buiten de temporele werkingssfeer van deze richtlijn vallen. Het Hof meent evenwel dat dit koninklijk besluit op de datum van inwerkingtreding ervan niet heeft opgehouden rechtsgevolgen te sorteren. Het is immers bedoeld om gedurende de gehele toepassingsduur ervan, ook na het verstrijken van de termijn voor omzetting van richtlijn 2019/790, regelmatig gevolgen te sorteren voor de uitvoeringen van de betrokken uitvoerende kunstenaars.

Het Hof komt derhalve tot de slotsom dat deze richtlijn *ratione temporis* van toepassing is op de overdracht, bij koninklijk besluit van 1 juni 2021, van de naburige rechten van de musici van het NOB met betrekking tot de na 7 juni 2021 door deze musici geleverde prestaties.

In de tweede plaats onderzoekt het Hof of het begrip „uitvoerende kunstenaar” als bedoeld in de richtlijnen 2001/29, 2006/115 en 2019/790 ook ziet op musici van een orkest die zijn aangeworven onder een administratiefrechtelijk statuut.

² Richtlijn 2001/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij (PB 2001, L 167, blz. 10).

³ Richtlijn 2006/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (PB 2006, L 376, blz. 28).

⁴ De door het Hof bedoelde bepalingen zijn artikel 2, onder b), en artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/29 (hierna: „bepalingen van richtlijn 2001/29”) en artikel 3, lid 1, onder b), artikel 7, lid 1, artikel 8, lid 1, en artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/115 (hierna: „bepalingen van richtlijn 2006/115”).

⁵ Datum waarop de termijn voor omzetting van richtlijn 2019/790 verstrijkt op grond van artikel 29, lid 1, van die richtlijn.

Om te beginnen merkt het Hof op dat, bij gebreke van een andere wil van de Uniewetgever, aan het begrip „uitvoerende kunstenaar” dezelfde betekenis moet worden toegekend in de respectieve context van die richtlijnen.

Wat de uitlegging van dit begrip betreft, merkt het Hof allereerst op dat de bewoordingen van de bepalingen van de richtlijnen 2001/29, 2006/115 en 2019/790 uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven, niet formeel uitsluiten van de werkingssfeer ervan.

Wat vervolgens de context van deze bepalingen betreft, herinnert het Hof eraan dat de bepalingen van de geldende richtlijnen op het gebied van intellectuele eigendom moeten worden uitgelegd in het licht van het internationaal recht, en in het bijzonder van het verdragsrecht waaraan zij uitvoering beogen te geven. In artikel 2, onder a), van het verdrag van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom (WIPO) inzake uitvoeringen en fonogrammen (WPPT)⁶ wordt geen voorwaarde gesteld die tot gevolg zou hebben dat uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven, van haar werkingssfeer worden uitgesloten.

Ten slotte is het Hof van oordeel dat die uitlegging steun vindt in de doelstellingen van de richtlijnen 2001/29, 2006/115 en 2019/790. Deze richtlijnen bepalen immers in wezen dat bij elke harmonisatie van de naburige rechten moet worden uitgegaan van een hoog beschermingsniveau, waarbij rekening moet worden gehouden met de noodzaak om deze bescherming aan te passen aan nieuwe economische ontwikkelingen en om de uitvoerende kunstenaars, die zich gewoonlijk in de zwakkere contractuele positie bevinden, een passend inkomen te garanderen.

In die omstandigheden is het Hof van oordeel dat het begrip „uitvoerende kunstenaar” in de zin van de bepalingen van de richtlijnen 2001/29, 2006/115 en 2019/790 ook ziet op uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven.

In de derde plaats gaat het Hof na of de bepalingen van de richtlijnen 2001/29 en 2006/115 zich ertegen verzetten dat de naburige rechten van onder een administratiefrechtelijk statuut aangeworven uitvoerende kunstenaars zonder hun voorafgaande toestemming bij regelgeving worden overgedragen.

Ten eerste merkt het Hof op dat de bij deze bepalingen aan uitvoerende kunstenaars verleende bescherming een ruime omvang moet toekomen. Bijgevolg is deze bescherming niet beperkt tot het genot van de door die bepalingen gewaarborgde rechten, maar strekt zij zich ook uit tot de uitoefening van deze rechten.

Ten tweede benadrukt het Hof dat de door deze bepalingen gewaarborgde rechten van uitvoerende kunstenaars preventief van aard zijn, in die zin dat voor het gebruik van hun uitvoeringen hun voorafgaande toestemming is vereist. Hieruit volgt dat die bepalingen zich ertegen verzetten dat de daarin bedoelde exclusieve rechten zonder voorafgaande toestemming van de rechthebbenden bij regelgeving worden overgedragen, tenzij een dergelijke overdracht valt onder een van de beperkingen of restricties waarin die richtlijnen voorzien⁷. Volgens het Hof

⁶ Het WIPO-verdrag inzake uitvoeringen en fonogrammen is op 20 december 1996 aangenomen te Genève en namens de Europese Gemeenschap goedgekeurd bij besluit 2000/278/EG van de Raad van 16 maart 2000 (PB 2000, L 89, blz. 6). Volgens artikel 2, onder a), van dat verdrag verwijst het begrip „uitvoerende kunstenaars” naar alle personen „die acteren, zingen, reciteren, declameren, spelen, vertolken of anderszins werken van letterkunde of kunst of uitingen van folklore uitvoeren”.

⁷ Artikel 5 van richtlijn 2001/29 en met name artikel 10 van richtlijn 2006/115.

staan de door die richtlijnen op afgebakende wijze vastgestelde beperkingen en restricties op de rechten van uitvoerende kunstenaars niet toe dat alle naburige rechten van een categorie uitvoerende kunstenaars op algemene wijze verplicht worden overgedragen.

Ten derde is het Hof van oordeel dat deze uitlegging steun vindt in de internationale context van de bescherming van de naburige rechten van uitvoerende kunstenaars en in de doelstellingen van de richtlijnen 2001/29 en 2006/115. In het bijzonder kan wat de bescherming van uitvoerende kunstenaars betreft slechts in dwanglicenties worden voorzien voor zover deze verenigbaar zijn met het Verdrag van Rome⁸, dat indirecte gevolgen binnen de Unie heeft. Dit verdrag bepaalt dat de daarin vastgestelde bescherming van uitvoerende kunstenaars in beginsel de mogelijkheid moet omvatten om te voorkomen dat hun uitvoering zonder hun voorafgaande toestemming wordt uitgezonden en overgebracht aan het publiek, of dat een vastlegging van hun uitvoering zonder hun voorafgaande toestemming wordt gereproduceerd. Het is juist dat dit verdrag beperkingen bevat op de exclusieve rechten van houders van naburige rechten, maar geen van de bepalingen ervan staat een algemene verplichte overdracht van deze rechten toe. Een dergelijke overdracht is evenmin toegestaan op grond van de bepalingen van het WPPT.

Gelet op deze overwegingen verklaart het Hof voor recht dat de bepalingen van de richtlijnen 2001/29 en 2006/115 zich verzetten tegen een nationale regeling waarbij de naburige rechten van onder een administratiefrechtelijk statuut aangeworven uitvoerende kunstenaars voor de prestaties die zij in het kader van hun opdracht in dienst van die werkgever verrichten, zonder hun voorafgaande toestemming bij regelgeving worden overgedragen om door die werkgever te worden geëxploiteerd, zoals het geval is bij het koninklijk besluit van 1 juni 2021.

In die omstandigheden oordeelt het Hof dat niet meer hoeft te worden onderzocht of de artikelen 18 tot en met 23 van richtlijn 2019/790 zich ook verzetten tegen een dergelijke overdracht.

⁸ Internationaal Verdrag inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties, dat op 26 oktober 1961 te Rome is gesloten.